

Л.М. Підкуймуха

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ

МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІЛЬМУ «КІБОРГИ» А. СЕТАБЛАЄВА

У статті розглянуто лексико-стилістичні особливості мови головних героїв військової драми «Кіборги». У запропонованому матеріалі з'ясовано роль української та російської мов у зображенні військовослужбовців, проаналізовано погляди персонажів фільму на важливі питання, пов'язані з функціонуванням мови. Особливу увагу приділено військовій лексиці та жаргону як засобам, що формують мовний образ військовиків.

Ключові слова: мовна ситуація, білінгвізм, мовна поведінка, мовна стійкість, суржик, військова лексика, мова кіно.

Мова посідає особливе місце в процесі етнонаціональної консолідації. Вона є важливим чинником геополітичної ідентичності держави, оскільки забезпечує єдність, утверджує націю і державу серед багатомовної світової спільноти.

В Україні, на думку, деяких дослідників, склалася дещо парадоксальна мовна ситуація. З одного боку, певні національні меншини незадоволені гарантованими мовними правами та засуджують державну мовну політику. З іншого боку, інтелектуальна еліта, інтелігенція та більшість українськомовного населення країни стурбовані сучасним станом і майбутнім української мови [39; 38: 313]. У цьому контексті, на наш погляд, варто розрізняти мовну поведінку російськомовних українців і етнічних росіян. Із цього приводу слушно зауважує Л. Біланюк: «...етнічні українці повинні розмовляти українською, росіяни — російською. Відповідно до цієї логіки, російськомовні українці є доказом існування російського імперіалізму, і необхідно вжити заходів для запобігання падінню української держави і мови»

[36: 117]. На думку Л. Масенко, культурно-мовна колонізація проводилась і в інших колишніх радянських республіках, але кожна з них у пострадянський період по-своєму сформувала підхід до мовної політики. «І якщо Латвія сказала чітко «НІ» російській, почала активне відновлення національної мови, Білорусь сказала російській «ТАК» і повністю русифікувалась, то Україна досі говорить «Не знаю», що й дає простір для масових маніпуляцій на мовну тему» [12].

Л. Танюк зазначає, що «ситуація двомовності є неприродна, нестабільна, навіть загрозлива та руйнівна, вона визначається не гармонійною взаємодією мов, а конфліктом і боротьбою, яка триватиме доти, доки на території держави не перемаже одна мова» [29]. Цю тезу у своїй статті розвинули Л. Азарова і Л. Горчинська, доводячи, що багатомовність або двомовність на державному рівні є руйнівним процесом для країни. На їхній погляд, «єдине консолідоване суспільство може витворитися лише на ґрунті спільної духовності, спільної мови, позаяк саме мова є тим феноменом, який визначає самототожність нації» [1].

Дослідники також стверджують, що білінгвізм в Україні, який традиційно представлений як лінгвістичний, культурний і фольклорний виклики, є, по суті, економічним, територіальним і політичним питанням [40: 220]. Організатори Міжнародного форуму на підтримку української мови «Нас об'єднає мова», який відбувся 1 липня 2015 р., стверджують, що «сьогоднішня російська агресія та окупація частини української території стали можливими внаслідок тотальної русифікації східних областей і Криму через байдужість і боязнь української влади провести дерусифікацію та впровадити українську мову в державне і суспільне життя України», що своєю чергою спричинено політикою зросійщення, «внаслідок якої українську мову було усунуто з широких сфер суспільного життя» [18].

У лютому 2015 р. Київський міжнародний інститут соціології дослідив, які верстви українського суспільства найбільш вразливі до впливу російської пропаганди. Результати демонструють, що російськомовні вразливіші до впливу російської пропаганди у 2,5 рази за українськомовних [8]. С. Оснач припускає, що українськомовні громадяни довіряють пропаганді значно менше за російськомовних, бо «в них немає жодних підстав сприймати її як «рідну» [19].

Не менш показовими є дослідження Соціологічної групи «Рейтинг», проведені у серпні та листопаді 2014 р. Ставлення українських громадян до Незалежності України та до визнання Голодомору 1932 — 1933 рр. геноцидом відрізняється залежно від мови респондента. С. Оснач, проаналізувавши результати, зазначає, що рівень підтримки Незалежності України найвищий серед українськомовних громадян. Тимчасом серед російськомовних цей показник суттєво менший за 50%. Також російськомовні громадяни — це чи не єдина соціальна група, у якій понад половина респондентів не вважає Голодомор 1932 — 1933 рр. геноцидом українського народу. Саме розмита ідентичність, хибне ототожнення себе з іншим народом, на думку дослідника, призводить до спалахів сепаратизму всередині країни та зазіхань ззовні [19].

На противагу цій думці, деякі науковці відзначають, що «кілька поколінь російськомовних громадян вирости в Україні і стали патріотами своєї держави, незалежно від мови щоденного спілкування. [...] А мова в Україні не стала абсолютним маркером проєвропейської чи проросійської орієнтації мовця. Узимку 2014 р. вона не розділила, а навпаки об'єднала країну» [38: 228]. Тоді ж з'явився слоган «Єдина країна — Единая страна», що був зображений на плакатах, білбордах, листівках, телебаченні. Угорські дослідники вважають, що такий жест був спрямований на зменшення напруги у суспільстві [37: 20].

Натомість Л. Масенко слушно зауважує, що насправді це гасло не об'єднує, а роз'єднує країну, адже «воно фіксує двомовність на державному рівні, тобто утворює російську як другу державну. Говорячи «единая страна», звертаючись до сходу російською, ми засвідчуємо, що українська необов'язкова, навіть для Президента, який є своєрідним символом об'єднання нації, ми зраджуємо тих українців, особливо на сході, які попри постійний тиск російськомовних середовищ зберігають вірність своїй мові» [16]. Колонізаторським, запозиченим з імперської формули «единая и неделимая Россия», вважає лозунг «Єдина країна — Единая страна» Ю. Шевчук, зазначаючи, що він «усправедливує новий виток русифікації» [33: 54]. Це гасло на перший план поставив і Президент України Петро Порошенко у своєму новорічному зверненні, додавши ще «Bir Devlet» кримсько-татарською [7].

У вересні 2016 р., виступаючи на відкритті 13-ї щорічної зустрічі «Ялтинської європейської стратегії» (YES) й говорячи про українських вояків АТО, Петро Порошенко заявив і навіть підкреслив: «Дехто з них [військовослужбовців — Л. П.] розмовляє російською. Я дам вам цифри — **більшість** (виділення — Л. П.) з них розмовляє російською». І вже у грудні того ж року у Варшаві на конференції «Форум лідерства» з нагоди 25-ї річниці визнання Польщею незалежності України та встановлення дипломатичних відносин таки назвав цифри: «...63% українців, які зі зброєю в руках сьогодні захищають Україну від російської агресії, є російськомовними» [24].

Проте таке твердження не має логічного підґрунтя, адже всі соціологічні дослідження підтверджують, що більшість (близько 46%) громадян України у побуті говорять українською, а російською спілкується хоч і значна частина, але меншість (близько 32%). Ще значна частина українських громадян (близько 21%) рівною мірою говорять і українською, і російською. Відомо, що рівень патріотизму серед українськомовних за всіма показниками є значно вищим, ніж у російськомовних (хоча й серед останніх, звісно, теж є чимало патріотів). Отже, у країні, де більшість громадян — україномовні, малоімовірно видається наявність російськомовної більшості у війську.

Це припущення підтверджено в дослідженні Центру Разумкова «Ідентичність громадян України в нових умовах: стан, тенденції, регіональні особливості» [10], яке здійснюється з початку 2005 р. Наведені дані (Рис. 1)

Рис. 1. Рідна мова для учасників АТО й цивільного населення

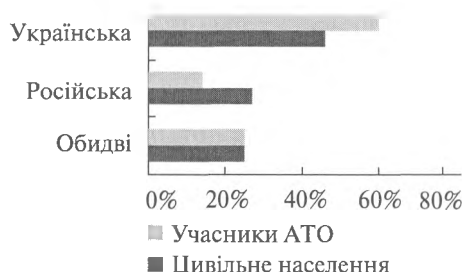

Рис. 2. Мова спілкування вдома

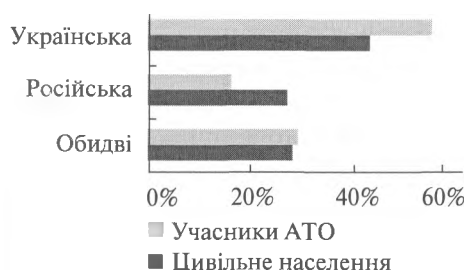

Рис. 3. Мова спілкування поза домом

отримані в результаті опитування, проведеного 11 — 23 грудня 2015 р. в усіх регіонах України за винятком Криму й окупованих територій Донецької та Луганської областей. Залучено 10 071 респондента віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки — 1%.

Як бачимо, загалом по Україні 15% населення вважають рідною мовою російську, 60% — українську. 51% опитаних виступають за те, щоб єдиною державною була українська. Серед причетних до АТО цифри суттєво відрізняються. Українська є рідною для 73% учасників АТО, їхніх рідних і близьких. Російська — для 6%. Обидві мови назвали рідною 19% військовослужбовців. Серед бійців АТО, їхніх рідних і близьких 69% висловлюються за те, щоб єдиною державною мовою була українська. З-поміж інших (не причетних до АТО) українську мову вважають рідною 55%, російську — 19%, обидві мови — 23%.

Українською та переважно українською вдома розмовляють 60% учасників антитерористичної операції та 46% не причетних до неї. Російською — відповідно, 14% та 27%, обома мовами — по 25% (Рис. 2).

За межами свого дому українською та переважно українською спілкуються 55% бійців АТО та 43% не учасників, російською — 16% та 27% відповідно, обома мовами — 29% та 28%. На підтримку державного статусу обох мов виступають 17% непричетних до АТО та 5% причетних (Рис. 3).

Зауважимо, що англійською на рівні, достатньому для спілкування, володіють 26% учасників АТО та 17% непричетних.

Також експерти Центру Разумкова зазначають, що «чинник використання української мови поєднується з вищим рівнем загальнонаціональної ідентичності, патріотизму, підтримки її незалежності та готовності до

захисту своєї країни, необхідністю пишатися її досягненнями та оцінкою таких досягнень, ціннісного ставлення до державних символів. Українськомовні респонденти більшою мірою є прихильниками демократії, їх більшість поділяє цілі та цінності Майдану» [20].

Оксана Левкова, керівник ВГО «Громадський рух «Не будь байдужим!», який понад десять років популяризує українську мову у центральних, східних та південних областях України, зауважує, що їй можна і «не зазирати в дані опитування, проведеного Центром Разумкова» [26]. «За останні два роки, які я проводжу з колегами «безпосередньо біля війни», для мене очевидним став той факт, що немає жодного фронтовика, який не був би налаштований проукраїнськи. Наголошу також, що ще жоден військовий ЗСУ, представник Нацгвардії чи прикордонник на моїй пам'яті не залишився при російськомовному режимі спілкування — всі переходять з активістами «Не будь байдужим!» на українську мову і всі широко підтримують наші заходи. Абсолютна більшість хлопців, які несуть службу на російсько-українській війні, дуже добре розуміють причинно-наслідковий зв'язок між україномовністю та національною безпекою, тому цілісність проукраїнської позиції для них надважлива», — стверджує О. Левкова в інтерв'ю ресурсу Деро.ua [26].

Демобілізований українськомовний майор запасу Андрій Облещук, висловлюючись стосовно мовного питання, стверджує: «На фронті я стикався з різними людьми. Були такі, які переходили в розмові на українську, якщо ти з ними спілкуєшся українською. Були такі, які постійно говорили російською. Але більшість все ж була україномовною» [26].

У нинішній ситуації українська мова постає не лише засобом спілкування, а також фактором національної безпеки і засобом спротиву. Так, 9 листопада 2015 р. ініціатива «Переходь на українську» (засновниками ініціативи та авторами роликів є Олександр Іванов, Ярина Черногуз та Тарас Троцюк) запустила в мережу відео «Українська мова — наша безпека», де військовослужбовці й волонтери закликають не забувати про важливість мови для держави й недоторканності її кордонів, адже вона «один із запобіжників російської агресії» [34].

Військовослужбовці й волонтери також звернулися до українців із закликом підтримати Закон «Про державну мову» № 5670. У відеозверненні висловлюють свої думки про необхідність підтримки державою української мови добровольці АТО та волонтер Родіон Шовкошитний, активіст та колишній політв'язень Кремля Геннадій Афанасьєв, волонтерка Армії SOS Аліна Михайлова, ветеран АТО та засновник Pizza Veterans Леонід Остальцев, снайпер батальйону «Київська Русь» та етнічний росіянин за походженням Анатолій Болотін, боєць Національної гвардії України Володимир Бойчук, а також солдатка з передової, чиє ім'я просила не вказувати з огляду на власну безпеку [2].

Російська агресія в Україні спричинила явище переходу з російської на українську в багатьох військовослужбовців. Так, свого часу мережу сколихнула історія військового-добровольця Миколи Стародубцева з Кро-

пивницького, який пройшов через пекло Іловайська. Після перебування в полоні, сильних травм, 17 днів коли чоловік вирішив перейти на спілкування винятково українською. «Коли вийшов з коми й поступово почав набирати моральну та фізичну міць, я вирішив, що чому після того ставлення, яке було до мене в російському полоні, я говоритиму російською?.. Мені потрібно було навчитися заново говорити, отже я почну говорити українською мовою», — розповідає Микола у відео, опублікованому активістами громадської ініціативи «Переходь на українську». Добровольець зауважує, що його оточення, рідні дуже дивувалися його переходу на українську, думали, що це тимчасово, однак невдовзі самі почали постійно говорити з ним українською: «А мій 3-річний син взагалі російську забув. Отже, моє завдання виконано в моїй родині», — підсумовує з усмішкою військовослужбовець. За словами пана Миколи, перехід на українську та відмова від російської — це його відповідь росіянам за їхню агресію проти України [35].

Нині перейшов на українську й Ахтем Сеїтаблаєв, актор та режисер кримськотатарського походження, головний режисер стрічки «Кіборги», яка і стала об'єктом цього дослідження. Зазначимо, що українське кіно, зокрема патріотичне, наразі стрімко розвивається. Першими результатами праці у цьому напрямку, окрім «Кіборгів», можна вважати фільми «Добровольці Божої Чоти» (реж. Леонід Кантер, 2015), «Міф» (реж. Леонід Кантер, 2017), «Позивний Бандерас» (реж. Заза Буадзе, 2018), «Червоний» (реж. Заза Буадзе, 2017), «Крути 1918» (реж. Олексій Шапарєв, 2019) тощо.

Фільм «Кіборги» (2017 р.) режисера Ахтема Сеїтаблаєва належить до жанру військової драми. Стрічка отримала шість нагород премії «Золота дзига», зокрема в номінації «Найкращий фільм», а також удостоїлася Національної премії кінокритиків «Кіноколо» (у номінації «Найкращий актор» переміг В'ячеслав Довженко) [9]. За відгуками глядачів, стрічку визнано однією із найкращих за всю історію сучасного українського кіно. За словами голови Держкіно П. Ілленка, за перший тиждень показу фільм «Кіборги» зібрав більше касових зборів, аніж усі інші стрічки, які одночасно вийшли в прокат [5].

Не оминули увагою «Кіборгів» і кінокритики, які у своїх рецензіях вказували як на сильні, так і на слабкі сторони стрічки. Автори матеріалів підкреслюють автентичне зображення героїв фільму, які уособлюють збірний образ українських військовослужбовців, наголошують на вдало переданому гуморі війни [4]. Однією із найсильніших сторін «Кіборгів» фахівці вважають сценарій, де вдалося зобразити «світоглядну полеміку українців, різних їхніх ментальних проявів» [32], а також представити образ ворога, не демонізувавши його, не позбавивши людських рис [22]. Нищівної критики зазнала наявність у стрічці російської мови [14, 13]. Попри те, що російськомовні діалоги було субтитровано, якість українського перекладу, на думку деяких оглядачів, була «дуже недолугою» [28]. За словами головного режисера фільму, ця двомовність персонажів

яскраво демонструє реальність, яка відбувається на фронті, — цілісність країни боронять люди, які розмовляють різними мовами, проте готові померти за Україну. «Це ніяка не таємниця, що дуже багато справжніх патріотів України, які **ще** (виділення — Л. П.) не розмовляють українською мовою, але вони гинуть за Україну. Тим самим ми хотіли підкреслити, що в Україні зараз не громадянська війна», — наголошує Ахтем Сеїтаблаєв [15].

Отже, мовна ситуація в Україні на сучасному етапі викликає зацікавлення як науковців — Л. Біланюк, Л. Масенко, Ю. Шевчук, так і митців. Водночас досі недослідженою лишається проблема функціонування мови в мистецьких творах як відображення сучасної мовної ситуації у країні. Цим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Мета статті — заналізувати вживання мови як характеристики персонажів кінофільму «Кіборги». Це передбачає розв'язання таких завдань:

- з'ясувати функції вживання того чи того формату мови залежно від вікових, соціокультурних чинників тощо;
- простежити мовні особливості персонажів за відношенням до норми (літературна, регіональна, суржик тощо);
- схарактеризувати місце військової лексики і жаргону у змалюванні мовного образу кіногероїв.

Кінострічка базується на реальних подіях і зображає запеклі бої двотижневого періоду вересня 2014 р., де молоді бійці прибувають у Донецький аеропорт (ДАП) на ротацію. Колективний герой стрічки — група оборонців летовища, що захищають новий термінал. Це і «старожили», на кшталт командира загону «Серпня» і бійця з промовистим позивним «Гід», і новоприбулі — хлопець із заможної родини («Мажор»), старший чоловік із Миргорода («Старий»), військовик («Субота») ¹.

Саме в цей період, наприкінці вересня 2014 р., українські захисники ДАПу стали відомими як «кіборги» — згідно з українськими джерелами, уперше так їх назвав сепаратист, який намагався пояснити причину неспроможності озброєних проросійських бойовиків зломити запеклий опір оборонців аеропорту. Прізвисько швидко стало популярним: його вживали як ЗМІ, так і український народ у соцмережах на позначення героїв-оборонців Донецького аеропорту. Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово» визнав кіборгів словом 2014 року, яке стало чи не єдиним серед найважливіших слів того періоду із позитивним значенням.

У стрічці продемонстровано дещо іншу легенду номінування захисників ДАПу, але мотив залишається той самий. Так, за даними розвідки стає відомо, що вночі готується ворожий наступ, спецоперація «Буратіно».

¹ Прототипами персонажів «Кіборгів» стали справжні військовослужбовці. До створення стрічки долучилися такі легендарні бійці, як Євген Межевікін («Адам»), Олександр Трепак («Редут»), Євгеній Жуков («Маршал»), Кирило Недря («Доцент») та Андрій Шараскін («Богема»). Реальні «кіборги» були консультантами творців стрічки, брали участь у знімальному процесі, перебували на майданчику і мали можливість оцінити достовірність.

Усвідомлюючи загрозу й небезпеку, командир «Серпень» дає можливість покинути територію, проте всі бійці залишаються і готуються до фінального смертельного бою, що спонукає «Серпня» назвати їх «кіборгами»: *«Капець, які ви круті. Ви не люди, ви, мабуть, кіборги...»*. Це люди різного віку, соціального стану, з різних куточків України, але об'єднані спільною метою — захистити рідну землю. Історію кожного з них глядач дізнається з розлогих діалогів стрічки, де порушуються проблеми любові до Батьківщини, здобуття Україною незалежності, значущості мови й культури в сучасному суспільстві, впливу Революції Гідності на світогляд українців, з'ясовується мотивація героїв взяти участь у бойових діях («Марс» приїхав помститися за смерть близького друга, «Старий» не міг всидіти вдома, коли його син і молодь загалом перебувають на передовій, «Мажор» іде теж за покликом серця і віджартовується, що вирішив порівняти Бориспільський [аеропорт] і цей; «Субота» сприймає ситуацію як свій обов'язок: *Я военный, я присягу давал. Мне этого достаточно!* тощо).

Ключовий українськомовний персонаж «Кіборгів» — боєць із позивним «Серпень», учитель історії з міста Червонограда, що на Львівщині, син шахтаря. Він уособлює громадянина-державника і воїна, який намагається осмислити причини війни з росіянами, досягнути окупацію України та методи боротьби з колоніальним минулим [11]. *«На цій війні треба думати, любити, відчувати несправедливість»*, — каже «Серпень» своїм бійцям. Для нього Україна — це його садок вишневий коло хати. Командир наполегливо захищає українську мову, яка в умовах війни з Росією є сама по собі зброєю, зважаючи, що війна йде не тільки на воєнному фронті, а й на інформаційному. У фільмі герой спілкується винятково українською літературною мовою, а поодинокі суржикізмів використовує з метою досягнення комізму, а подеколи й сарказму. Наприклад, *Громадяни, які соромляться розмовляти українською мовою, одразу переходять на іншу, бо ми ж «толєрантні»!* Крим дозволяє «віджати», бо це ж якось *«нетолєрантно»* взяти зброю.

Мовну стійкість виявляє «Серпень» не лише в розмовах із російськомовними побратимами, але й сепаратистами, про що свідчить такий фрагмент із фільму:

Серпень: *Готовий померти за ДНР? Чи за що ти там воюєш?*

Сепаратист: *За свободу и независимость.*

Серпень: *Ні, це я за свободу і незалежність. А ти — зрадник, ти країну розколюєш.*

Сепаратист: *Мую страну раскололи еще в девяностом...*

Серпень: *Це ти про СРСР? Я тебе здивую: цієї країни давно вже нема!*

Сепаратист: *Такие, как ты, и раскололи...*

Серпень: *Я перед тим, як тебе в СБУ здати, змушу тебе підручник з історії вивчити!*

Сепаратист: *Я свою историю знаю. Дед воевал...*

Цей діалог є віддзеркаленням сучасної мовної та світоглядної ситуації в Україні: українськомовний Захід, який пропагує європейські цінності,

розбудову державності, і російськомовний Схід, який і досі ностальгує за радянщиною.

Окремо звернімо увагу на такий символічний штамп «Руского міра», як «дед воевал». Т. зв. «Велика Перемога» — це «ідеологема-символ» із того ж символічного ряду, що й «георгіївська стрічка», «великий полководець Сталін», «Севастополь — місто російської слави», «Крим — наш!», «Рускій мір», «Новоросія», «народне ополчення ДНР» (яке рятує від «карателів-фашистів») тощо [25: 115].

Російською герой В'ячеслава Довженка спілкується тільки з росіянами, коли ті зауважують, що не розуміють його. *«Так тебе понятней?»* — запитує «Серпень». Російська мова — це мова не «свого», а «іншого», не побратима, а загарбника. У фрагменті розмови між представниками так званої «ДНР» та українських військовослужбовців «Старий» з іронією перекладає сепаратистам, про що йдеться: *Разом, тобто вмєстє!* У цих випадках принцип поділу на «своїх» / «чужих», «друзів» / «ворогів» відбувається не лише за ідеологічною, але й за мовною ознакою.

«Мажор» — талановитий і перспективний музикант, син впливових батьків. Він уособлює ліберальну столичну молодь, яка стояла біля витоків Революції Гідності й міцно орієнтується на західні цінності [11]. Ще донедавна у щоденному спілкуванні послуговувався російською мовою, але події Євромайдану і війна на Сході спонукали перейти на українську. Автори стрічки звертають увагу на такий феномен, оскільки явище переходу було непоодиноким упродовж цих років.

У фільмі прописаний конфлікт «Серпня» і «Мажора», який спричинений не міжмовною, а міжпоколінневою опозицією: досвідчений, старший командир і молодий, запальний боєць. Зміна поколінь, а разом і ментальностей стає стрижнем дискусій між оборонцями ДАПу. Так, «Серпень» — яскравий представник антиколоніального мислення. Він звик до протистояння імперському політичному і культурному тиску, орієнтується на збереження «чистих» національних ідеї і цінностей. Натомість «Мажор» — уособлення освіченої молоді, ментально вже відірваної від імперського минулого [21]. Останній, наприклад, любить Гоголя за його творчість, а перший зневажає письменника за те, що той «зрадив Україну» і писав російською:

Серпень: Він же, курва, російською писав!

Мажор: Яка різниця, якою писав?

Серпень: А, ну звичайно: Україну зрадив, російську літературу прославив... Герой!

Мажор: Ви — націоналіст! Гоголь — геній, народжений на українській землі.

Серпень: Через таких, як ти, ми маємо те, що маємо. Громадяни, які соромляться розмовляти українською мовою... одразу переходять на іншу, бо ми ж «толерантні». Крим дозволили віджати, бо це ж якось «нетолерантно» взяти зброю... Наш український контекст зник, міфи, герої... З закозів зробили клоунів... Ти все життя українською розмовляєш?

Мажор: Ні...

Серпень: *Ти взяв мову, як зброю, щоб всім заявити, що ти — українець!*

Мажор: *Може, для тебе мова — це зброя, а для мене — це музика... У нас із тобою різні поняття добра. Я хочу жити у відкритій, розвиненій, культурній країні, а ти хочеш створити національний заповідник...*

Для «Серпня» мова — це зброя, для «Мажора» — музика, але обоє усвідомлюють її цінність у формуванні ідентичності народу, важливість у розбудові країни. У спілкуванні з російськомовними обидва герої проявляють мовну стійкість, усвідомлюючи що, не виробивши мовної стійкості, народ може втратити навіть найстабільнішу і найвпливовішу, найпоширенішу в світі мову» [31: 3].

За О. Ткаченком, при виробленні і зміцненні мовної стійкості провідне місце належить внутрішнім чинникам, пов'язаним із кожним народом, з його національною традицією, національною свідомістю та солідарністю, з його національною культурою [30: 34 — 41].

Серед інших українськомовних героїв фільму, що епізодично з'являються на екрані, можемо виокремити командира оборони Донецького аеропорту з позивним «Редут», бійця з позивним «Марс», офіцера зі штабу, військового капелана та ін.

У спілкуванні з побратимами українськомовні герої використовують суржикові елементи на зразок *не, що, шось, тада* (поєднання слів *тоді і тогди*), *тоже* (замість *теж*) тощо, що передають реальну сучасну побутову мову українців.

Носієм суржику у фільмі «Кіборги» є боєць із позивним «Старий» — мобілізований за повісткою пенсіонер із Миргорода, який буркотить на жінку й сина-добровольця, схиляє «Суботу» випити віскі, добродушно свариться з бійцями, які жартують з його віку. Саме такий «приземлений дядько» органічно виглядає, коли у своє мовлення вплітає суржикізми. Наприклад, *Раз по повісткє, то не людина?; Миргород — це город!; Там я сховав тисячу доларів, як чувствовав; Одолжіть дяді Колі гранату; Обідно стає...* З російськомовними сепаратистами «Старий» під час обміну полоненими спілкується українською з деякими вкрапленнями суржику: — *Хлопці, не балуйтеся, ви ж під прицілом. — Вы тоже. — То давайте улибация друг другу.* Зазвичай суржикізми у мові «Старого» — це російські лексеми, накладені на українську фонетичну або морфологічну базу, наприклад слово *город* персонаж вимовляє з глотковим (фарингальним) [г], а наведена словоформа *чувствовав* утворена поєднанням російського кореня (українською було б *відчував*) з українським дієслівним закінченням.

«Субота» — кадровий солдат із 79 десантної штурмової бригади, має добру вдачу, міцне почуття обов'язку (про що свідчить фраза із фільму: «Я військовий. Я присягу давав») і почуття гумору. У фільмі це російськомовний персонаж, у якого не відбувається перемикання мовних кодів, тому з побратимами не переходить на українську. Окремо з його вуст лунають лише фрази «Я люблю Україну», коли проситься у групу до «Серпня» і словосполучення «любі друзі»: *Любі друзі, я дико извиняюсь.* Це сполучення слів було характерним для мови Президента України Віктора Ющенка

і стало крилатим висловом, який у публікаціях російською мовою завжди передають українською².

Оскільки у фільмі не йдеться про місце народження «Суботи», його мовне виховання тощо, дозволимо собі припустити, що російськомовність героя може бути зумовлена тим фактором, що українська армія довший час залишалася, а подеколи й залишається російськомовною, що не може не вплинути на формування мовної особистості військовослужбовця. У радянських збройних силах офіцерський склад формувався в основному з росіян та українців, адже військові навчальні заклади поповнювалися передусім росіянами й українцями [17: 33]. Незважаючи на проголошення незалежності, проблема створення українського війська (в мовному плані також) була відкритою — так, 1997 р. 60% старших і середніх офіцерів в українських збройних силах — етнічні росіяни, 3-поміж вищих офіцерів ця цифра сягала 90%, а в самому Генштабі 53% [23: 57]. Попри вплив радянського минулого, на сьогодні ситуація у війську змінюється, спостерігається позитивна тенденція до переходу на українську мову. Цей процес змальовано й у стрічці «Кіборги». Так, бійці між собою вітаються традиційними *Слава Україні! — Героям слава!*, попри те, що на момент операції стосовно захисту Донецького летовища це вітання не було офіційним в українській армії. Привітання було кодифіковано Законом України 2587-VIII від 4 жовтня 2018 р. [6]. Проте з командуванням військові вітаються офіційно: *Бажаю здоров'я!* Також у фільмі звучать найпоширеніші військові команди на кшталт *Вільно!; Увага!; Відставити!; Так точно!* У розмові по радіо оборонці ДАПу вживають традиційне *привітання* з метою налагодження зв'язку. Крім того, послуговуються висловами *повернутися на базу* — тобто на місце основної дислокації, наказ *Не відкривати вогонь!* — у значенні «не застосовувати зброю, не стріляти».

Російськомовними героями у фільмі представлені оборонці ДАПу з позивними «Гід» і «Псих». Перший — це вже пошматований війною борець, для якого бій за аеропорт — можливість не впасти у відчай. Хоча героєм і розмовляє у стрічці російською, проте, так само, як і в «Суботи», зринають українські фази. Наприклад, запитує у Мажора: *«Можна проїти?»*, або звертається до «Серпня» з проханням: *«Командир, продай пісню!»* й одразу починає наспівувати «Гуцулку Ксеню». Кінокритики схвально сприйняли ідею творців фільму використати як саундтрек цю композицію, зауважуючи, що «вона надзвичайно вдало вписалася в сюжетну канву стрічки» [3]. Попри те, що це авторська пісня, в Україні вона вже фактично стала народною. У такий спосіб, пісня — це те, що об'єднує, її співають усі, незалежно від мови спілкування.

² Див. детальніше «Любі друзі» — Ющенко: чао, бамбіно, сори. В. Чивокуня, Т. Ніколаєнко. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/11/13/4408393/>

«Люби друзи, я единственный неподконтрольный Кремлю»: Ющенко собрался в президенты! URL: <https://elise.com.ua/2017/10/27/lyubi-druzi-ya-edinstvennyj-nepodkontrolnyj-kremlyu-yushhenko-sobralasya-v-prezidenty/>

Мовні образи українських солдатів доповнюють і військові жаргонізми, що властиві для такого середовища. Серед них є ті, якими послуговувалися ще учасники Афганської війни, наприклад, *двохсотий* ‘мертвий’, *трьохсотий* ‘поранений’, так і ті, що набули нового значення: *дорога життя* ‘дорога від Пісків до аеропорту, всього лише 3 км’, *депортувати* ‘забирати / віддавати полонених’, *готель* ‘іронічно про аеропорт’ тощо.

Детальніше зупинимося на лексемі *уक्रоп*, яка неодноразово звучить у фільмі. Російський неосемантичний дериват (від російського *уक्रоп* — рослина, мотиваційна ознака — асоціація за звуковою схожістю, від *украи*, *украинцы*) уперше з’явився в колах агресивних російських шовіністів як образливе прізвисько українських патріотів. В оригіналі мав негативний зміст. Використовувався на власний розсуд окремими військовими як тотемний символ у значенні «УКРАїнський ОПір», деякі бійці носили наруканні шеврони з малюнком кропу. Так, у колі українців слово змінило негативну конотацію на позитивну, образлива назва стала позитивною характеристикою [27].

Отже, авторам стрічки вдалося відтворити реальну мовну ситуацію на фронті, де більшість військовослужбовців говорять українською, проте є частина і тих, які спілкуються також російською. У фільмі усі головні персонажі — українськомовні, зокрема «Серпень», який є стрижнем діалогів, а також боєць із позивним «Мажор», що уособлює прогресивну молодь. У спілкуванні з російськомовними герої демонструють мовну стійкість, не перемикаючи мовних кодів.

Російською мовою, яка у фільмі титрована, спілкується незначна частина українських бійців, зокрема, кадрові військовослужбовці. У стрічці здебільшого нею послуговуються або сепаратисти по той бік фронту, або кадрові російські офіцери.

Суржик в аналізованій драмі використано як засіб типізації героїв (для змалювання образу «Старого») і з метою досягнення комічного ефекту.

Таким чином, послідовне використання української, а в окремих випадках російської мов, військового жаргону дозволяє скласти мовну характеристику персонажів, змалювати мовний портрет військовослужбовців і оборонців ДАПу зокрема.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азарова Л.Є, Горчинська Л.В. Причини й наслідки двомовності в Україні. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23450/azarova%2018.PDF?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 18.04.2019).
2. Військові та волонтери. Чому варто підтримати громадський #ЗаконПроМову5670. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=59j875x911c> (дата звернення: 10.03.2017).
3. Горчинська О. Ода захисникам Донецького аеропорту. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/12/6/227817/> (дата звернення: 10.04.2019).
4. Гузінський Д. Кіборги. Герої не вмирають. URL: <https://web.archive.org/web/20180628034552/https://wocup.ga/kiborgy-geroyi-ne-vmyrayut/> (дата звернення: 10.05.2019).
5. Держкіно: «Кіборги» випередили у прокаті всі інші фільми. *Тексти.org.ua*. URL: http://texty.org.ua/pg/news/textynewseditor/read/81422/Derzhkino_Kiborgy_vyperedily_u_prokati_vsi_inshi (дата звернення: 14.05.2019).

6. Закон України від 04.10.2018 № 2587-VIII. *Верховна Рада України*. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n20181016> (дата звернення: 16.04.2019).
7. «Єдина країна» — «Единая страна» — «Бир дэвлет»: Порошенко поздравил Украину с Новым годом. *Обозреватель*. 01.01.2015. URL: <https://www.obozrevatel.com/politics/20139-povogodnee-pozdravlenie-poroshenko.htm> (дата звернення: 08.05.2019).
8. Индекс результативності російської пропаганди. *Київський міжнародний інститут соціології*. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=510> (дата звернення: 29.04.2019).
9. Кіборги. Ukrainian Film Academy Awards 2018. URL: <https://www.imdb.com/title/tt07691572/awards> (дата звернення: 21.05.2019).
10. Консолідація українського суспільства: шляхи, виклики, перспективи. Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії 16 грудня 2016 року. Київ.
11. Кулик Р. Про Україну і війну. «Кіборги» — найкращий воєнний фільм за всю історію українського кіно. *Тексти.org.ua*. URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/81514/Pro_Ukrainu_i_vijnu_Kiborgu_najkrashhyj (дата звернення: 21.06.2019).
12. Лариса Масенко: Офіційна двомовність не об'єднує країну, а сприяє її розпаду. Інтерв'ю з д-ром філол. наук, проф. Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія» Л. Масенко. Записала О. Горобець. *Портал мовної політики*. 20 червня 2015. URL: <http://language-policy.info/2015/06/larysa-masenko-ofitsijna-dvmovnist-ne-ob-jednuje-krajinu-a-spryuaje-jiji-rozpadu/> (дата звернення: 23.06.2019).
13. Миленко В. «Кіборги». Враження людини, яка сходила в кіно. URL: <https://vmylenko.com/2017/12/09/kiborhy-2/> (дата звернення: 22.05.2019).
14. Мишовський М. Що не так із фільмом «Кіборги»? *Youtube-канал видання Credo*. 19 грудня 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=59j875x911c> (дата звернення: 19.03.2017).
15. Міронюк Ю. Режисер «Кіборгів» подивився фільм разом з харківськими ветеранами АТО. URL: <http://www.slk.kh.ua/amp/news/suspilstvo/rezhiser-kiborgiv-podivysya-film-razom-z-harkivskimi-veteranami-ato.html> (дата звернення: 26.04.2018).
16. Нам потрібен мовний кордон із Росією. Сучасна мовна політика в Україні очима соціолінгвіста. Інтерв'ю з д-ром філол. наук, проф. Нац. ун-ту «Києво-Могилянська академія» Л. Масенко. Записала М. Орел. *Портал мовної політики*. 20 червня 2015. URL: <http://language-policy.info/2014/12/nam-potriben-movnyj-kordon-iz-rosijeyu-suchasna-movna-polityka-ukrajini-ochyma-sotsiolinhvista/> (дата звернення: 15.05.2019).
17. Нешадим М. Військова освіта України: історія, теорія, методологія, практика. Київ, 2003.
18. Оприлюднено резолюцію Міжнародного форуму на підтримку української мови. *Портал мовної політики*. 22 липня 2015. URL: <http://language-policy.info/2015/07/oprylyudneno-rezolyutsiyu-mizhnarodnoho-forumu-na-pidtrymku-ukrajinskoji-movy/> (дата звернення: 03.03.2019).
19. Оснач С. Мовна складова гібридної війни. *Vox populi. Всеукраїнський часопис для розумних та небайдужих*. URL: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/politika/movnaskladovagibridnoievijniavtorosnacsergij> (дата звернення: 19.03.2019).
20. Особливості ідентичності окремих мовних і національних груп. *Центр Разумкова. Національна безпека і оборона*. 2016. № 3 — 4. С. 84 — 102. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/NSD161_cat.pdf (дата звернення: 09.06.2019).
21. Пашенко А. «Кіборги» А. Сеїтаблаєва: зброя і музика. *Кіно-Театр*. 2018. № 2. URL: http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=2136 (дата звернення: 04.06.2019).
22. Пензій А. Війна без побутових розмов: «Кіборги» Ахтема Сеїтаблаєва. *Лівий берег*. 11.12.2017. URL: https://ukr.lb.ua/culture/2017/12/11/384477_viyna_bez_pobutovih_rozmov.html (дата звернення: 19.06.2019).
23. Погрібний А. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба... Київ, 2000.
24. Порошенко: Україна зараз воює, щоб поховати Радянський Союз в головах у декого. URL: <https://www.unian.ua/politics/1658607-poroshenko-ukrajina-zaraz-voyue-schob-pohovati-radyanskiy-soyuz-v-golovah-u-dekogo.html> (дата звернення: 28.04.2017).
25. Потапенко Я. Концепт «Великої Перемоги» як антиукраїнська ідеологема Кремлівської пропаганди: спроба комплексного міждисциплінарного аналізу. *Наукові записки з української історії. Зб. наук. статей*. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 36. С. 112 — 121.

26. Рудомський Р. Чи існує мовна проблема в українській армії. *Деро.ua*. 07.12.2016. URL: <https://www.unian.ua/politics/1658607-poroshenko-ukrajina-zaraz-voeye-schob-pohovati-radyanskiy-soyuz-v-golovah-u-dekogo.html> (дата звернення: 13.05.2019).
27. Стельмах І. Як Українці стають «Укропами». *Радіо Свобода*. 07.08.2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26519406.html> (дата звернення: 12.05.2019).
28. Степаненко В. Фільм «Кіборги» завоює симпатії глядачів. *Український погляд*. 15.12.2017. URL: <http://ukrpohliad.org/culture/film-kiborgy-zavojovuye-sympatiyi-glyadachiv.html> (дата звернення: 18.05.2019).
29. Танюк Л. Мова в житті народу. URL: http://ukrlife.org/main/tribuna/confa_1tanuk.htm (дата звернення: 02.05.2019).
30. Ткаченко О. Передумови і фактори формування мовної стійкості у слов'янських народів. *Слов'янське мовознавство*. Київ, 1993. С. 34 — 41.
31. Ткаченко О. Проблема мовної стійкості та її джерела. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 3 — 10.
32. Тримбач С. Ось що ви зробили з країною. *День*. 08.12.2017. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/os-shcho-vy-zrobyly-z-krainoyu> (дата звернення: 21.05.2019).
33. Шевчук Ю. Мовна шизофренія. Брустури, 2015.
34. Українська мова наша безпека. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=psOzTfwVXkA> (дата звернення: 02.04.2017).
35. Український військовий після Іловайського полону та коми перейшов на українську. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=s05MhApJ6GM> (дата звернення: 15.03.2017).
36. Bilanjuk, L. (2010). Language in the balance: The politics of non-accommodation on bilingual Ukrainian-Russian television shows. *International Journal of the Sociology of Language*, 210, 105 — 133.
37. Csernicskó, I., Mate, R. (2017). Bilingualism in Ukraine: Value or Challenge. *Darnioji daugialbystė* [Sustainable Multilingualism], 10, 14 — 35. URL: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/sm.2017.10.issue-1/sm-2017-0001/sm-2017-0001.pdf> (Accessed 10.04.18).
38. Korostelina, K. (2013). Mapping national identity narratives in Ukraine. *Nationalities Papers*, 41(2), 293 — 315.
39. Kulyk, V. (2014). What is Russian in Ukraine? Popular beliefs regarding the social roles of the language. *Ryazanova-Clarke, L. (Ed.). The Russian Language Outside the Nation*. Edinburgh, 117 — 140.
40. Pylynskyi, J. (2015). The Problem of Bilingualism in Ukraine: The Historical and International Context. *Stepanenko, V., Pylynskyi, J. (Eds.). Ukraine after the Euromaidan. Challenges and Hopes*. Bern et al., 219 — 229. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710089/1/selection.pdf> (Accessed 02.04.18).

REFERENCES

1. Azarova, L.Ye, Horchyns'ka, L.V. Causes and consequences of bilingualism in Ukraine. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23450/azarova%20%D0%a22018.PDF?sequence=1&isAllowed=y> (Accessed 18.04.2019) (in Ukr.).
2. Militaries and volunteers. Why should we support #ЗаконПроМову5670. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=59j875x911c> (Accessed 10.03.2017) (in Ukr.).
3. Horchyns'ka, O. Ode to defenders of the Donetsk airport. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2017/12/6/227817/> (Accessed 10.04.2019) (in Ukr.).
4. Huzins'kyj, D. Cyborgs. Heroes do not die. URL: <https://web.archive.org/web/20180628034552/https://wocup.ga/kiborgy-geroyi-ne-vmyrayut/> (Accessed 10.05.2019) (in Ukr.).
5. Ukrainian State Film Agency: "Cyborgs" ahead of all other films. *Тексти. org.ua* (Accessed 11.12.2017) (in Ukr.).
6. Law of Ukraine dated October 4, 2018, No. 2587-VIII. *Verkhovna Rada of Ukraine. Legislation of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/n20181016> (Accessed 16.04.2019) (in Ukr.).
7. "Yedyna kraina" — "Edynaia strana" — Bir devlet [United country]. Poroshenko congratulates Ukraine on New Year. *Obozrevatel*. 01.01.2015. URL: <https://www.obozrevatel.com/politics/20139-novogodnee-pozdravlenie-poroshenko.htm> (Accessed 08.05.2019) (in Rus.).
8. The index of the effectiveness of Russian propaganda. *Kyiv International Institute of Sociology*. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=510> (Accessed 29.04.2019) (in Ukr.).

9. Cyborgs. Ukrainian Film Academy Awards 2018. URL: <https://www.imdb.com/title/tt07691572/awards> (Accessed 21.05.2019) (in Ukr.).
10. Consolidation of Ukrainian society: ways, challenges, perspectives. Information and analytical materials for the professional discussion on December 16, 2016. Kyiv (in Ukr.).
11. Kulyk, R. About Ukraine and the war. "Cyborgs" is the best war film in the history of Ukrainian cinema. URL: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/81514/Pro_Ukrajynu_i_vijnu_Kiborgy_najkrashhyj (Accessed 21.06.2019) (in Ukr.).
12. Larysa Masenko: Official bilingualism does not unite the country, but contributes to its collapse [interview with prof. L. Masenko / recorded by O. Gorobets]. *The Language Policy Portal of June 20, 2015*. URL: <http://language-policy.info/2015/06/larysa-masenko-ofitsijna-dvodomnist-ne-ob-jednuje-krajynu-a-spryyaje-jiji-rozpadu/> (Accessed 23.06.2019). (in Ukr.).
13. Mylenko, V. "Cyborgs". Impression of the person who went to the cinema. URL: <https://vmylenko.com/2017/12/09/kiborhy-2/> (Accessed 22.05.2019) (in Ukr.).
14. Myshovs'kyj, M. (2017). What is wrong with the film "Cyborgs". *Youtube Channel Credo*. December 19. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=59j875x911c> (Accessed 19.03.2017) (in Ukr.).
15. Mironyuk, Yu. In Kharkiv, director of the film "Cyborgs" watched a film with veterans ATO. URL: <http://www.slk.kh.ua/amp/news/suspilstvo/rezhiser-kiborgiv-podivsya-film-razom-z-xarkivskimi-veteranami-ato.html> (Accessed 26.04.2018) (in Ukr.).
16. We need a language border with Russia. Contemporary linguistic politics in Ukraine through the eyes of the sociolinguist. Interview with prof. L. Masenko. Recorded by M. Orel. *Linguistic Portal*. June 20, 2015. URL: <http://language-policy.info/2014/12/nam-potriben-movnyj-kordon-iz-rosijeyu-suchasna-movna-polityka-ukrajini-ochyma-sotsiolinhvista/> (Accessed 15.05.2019) (in Ukr.).
17. Neschadym, M. (2003). Military education of Ukraine: history, theory, methodology, practice. Kyiv (in Ukr.).
18. The Resolution of the International Forum on Ukrainian Language Support was published. *The Language Policy Portal*. July 22, 2015. URL: <http://language-policy.info/2015/07/oprylyudneno-rezolyutsiyu-mizhnarodnoho-forumu-na-pidtrymku-ukrajinskoji-movy/> (Accessed 03.03.2019) (in Ukr.).
19. Osnach, S. Language component of the hybrid war. *Vox populi. Ukrainian magazine for intelligent and indifferent people*. URL: <http://www.vox-populi.com.ua/rubriki/politika/movnaskladovagibridnoievijniavtorosnacsergij> (Accessed 19.03.2019) (in Ukr.).
20. Identity features of individual linguistic and national groups (2016). *Razumkov Center. National Security and Defense*, 3 — 4, 84 — 102. URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/NSD161_cat.pdf (Accessed 09.06.2019) (in Ukr.).
21. Paschenko, A. (2018). "Cyborgs" by A. Seitablaiev: weapon and music. *Cinema-Theater*, 2. URL: http://www.ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=2136 (Accessed 04.06.2019) (in Ukr.).
22. Penzij, A. The war without household conversations: "Cyborgs" by Akhtem Seitablaiev. *Livyi*. 11.12.2017. URL: https://ukr.lb.ua/culture/2017/12/11/384477_viyna_bez_pobutovih_rozmov.html (Accessed 19.06.2019) (in Ukr.).
23. Pohribnyj, A. (2009). Conversations about long-suffering things, or If we learned how we have to... Kyiv (in Ukr.).
24. Poroshenko: Ukraine is now struggling to bury the Soviet Union in the heads. URL: <https://www.unian.ua/politics/1658607-poroshenko-ukrajina-zaraz-voyue-schob-pohovati-radyanskiy-soyuz-v-golovah-u-dekogo.html> (Accessed 28.04.2017) (in Ukr.).
25. Potapenko, Ia. (2015). The concept of the "Great Victory" as anti-Ukrainian ideologeme of Kremlin propaganda: an attempt of complex interdisciplinary analysis. *Scientific notes on Ukrainian history. Collection of scientific articles*, 36, 112 — 121 (in Ukr.).
26. Rudoms'kyj, R. Is there a language problem in the Ukrainian army? *Depo.ua*. 07.12.2016. URL: <https://www.unian.ua/politics/1658607-poroshenko-ukrajina-zaraz-voyue-schob-pohovati-radyanskiy-soyuz-v-golovah-u-dekogo.html> (Accessed 13.05.2019) (in Ukr.).
27. Stel'makh, I. How Ukrainians become "UKRopamy". *Radio Liberty*. 07.08.2014. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/26519406.html> (Accessed 12.05.2019) (in Ukr.).

28. Stepanenko, V. The film "Cyborgs" wins the audience's sympathy. *Ukrainian View*. 15.12.2017. URL: <http://ukrpohliad.org/culture/film-kiborgy-zavojovuye-sympatiyi-glyadachiv.html> (Accessed 18.05.2019) (in Ukr.).
29. Taniuk, L. Language in people's life. URL: http://ukrlife.org/main/tribuna/confa_Itanuk.htm (Accessed 02.05.2019) (in Ukr.).
30. Tkachenko, O. (1993). The Prerequisites and Factors In the Formation of Slavic Peoples' Linguistic Stability. *Slavic Linguistics*. P. 34 — 41. Kyiv (in Ukr.).
31. Tkachenko, O. (1990). The Problem of Linguistic Stability and Its Sources. *Linguistics*, 4, 3 — 10. Kyiv (in Ukr.).
32. Trymbach, S. Here is what you did with the country. *Day*. 08.12.2017. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/kultura/os-shcho-vy-zrobyly-z-krayinoyu> (Accessed 21.05.2019) (in Ukr.).
33. Shevchuk, Yu. (2015). Language schizophrenia. *Brustury* (in Ukr.).
34. Ukrainian language is our security. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=psOzTfwVXkA> (Accessed 02.04.17) (in Ukr.).
35. An Ukrainian military man after having been in captive in Illova'sk and comma switched to Ukrainian. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=s05MhApJ6GM> (Accessed 15.03.17) (in Ukr.).
36. Bilanjuk, L. (2010). Language in the balance: The politics of non-accommodation on bilingual Ukrainian-Russian television shows. *International Journal of the Sociology of Language* 210, 105 — 133.
37. Csernicskó, I., Mate, R. (2017). Bilingualism in Ukraine: Value or Challenge. *Darnioji daugialbystė (Sustainable Multilingualism)*, 10, 14 — 35. URL: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/sm.2017.10.issue-1/sm-2017-0001/sm-2017-0001.pdf> (Accessed 10.04.18).
38. Korostelina, K. (2013). Mapping national identity narratives in Ukraine. *Nationalities Papers*, 41(2), 293 — 315 (in Ukr.).
39. Kulyk, V. (2014). What is Russian in Ukraine? Popular beliefs regarding the social roles of the language. *Ryazanov-Clarke, L. (Ed.). The Russian Language Outside the Nation*. Edinburgh, 117 — 140 (in Ukr.).
40. Pylynskyi, J. (2015). The Problem of Bilingualism in Ukraine: The Historical and International Context. Stepanenko, V., Pylynskyi, J. (Eds.). *Ukraine after the Euromaidan. Challenges and Hopes*. Bern et al., 219 — 229. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/710089/1/selection.pdf> (Accessed 02.04.18).

Статтю отримано 23.06.2019

L.M. Pidkuimukha

National university of Kyiv-Mohyla Academy, Kyiv

THE LINGUISTIC AND STYLISTIC FEATURES OF THE FILM "CYBORGS"

BY A. SEITABLAIEV

The problem of bilingualism is becoming more and more relevant given the current situation in the state. The article deals with the general sociolinguistic notions of bilingualism. Moreover, the language situation in Ukraine has been characterized. It has been found that multilingualism or bilingualism at the state level is a destructive process for the country.

In general, the usage of languages in military environment as well as in Ukraine is far from being homogenous. In a meantime, due to the surveys, Ukrainian language is native to 73% of ATO participants. This statistics is confirmed in the film "Cyborgs" (2017) by A. Seitablaiev in which two thirds of heroes are Ukrainian speaking. Soldiers' language behavior as well as Ukrainian-Russian bilingualism has been analyzed based on this movie.

Specifically, the paper is devoted to the lexical-stylistic features of the characters' speech. The proposed material explains the role of Ukrainian and Russian languages in the developing of servicemen images. It should be mentioned that the main characters use Ukrainian in their daily communication. Despite the fact that there are Russian speaking militaries on Ukrainian side, in the most of cases, Russian is spoken by pro-Russian separatists or officers from Russia Federation who take part in the battle for Donetsk Airport. So, 'friends' and 'foes', 'we' and 'they' are divided not only by ideological differences but also by language issues. In the film, surzhyk is used to typify characters (in case of "Staryi") and describe ironic attitude to some questions (in case of "Serpen").

Furthermore, particular attention has been paid to the military lexicon and jargon as a means of forming the military's language image. Modern Ukrainian military slang tends to create its own vocabulary. There are special jargon lexical items that describe battles for Donetsk airport, for instance, a way of life, to deport, hotel etc.

Keywords: language situation, bilingualism, language behavior, surzhyk, military vocabulary.